

## INFORMACIJA O VOJNOJ INTEGRACIJI CRNE GORE U NATO

Tokom 2018. godine, nastavljena je realizacija planiranih aktivnosti iz procesa integracije Crne Gore u NATO.

Nosioci procesa integracije Crne Gore u NATO su Ministarstvo odbrane (u daljem tekstu: MO) i Vojska Crne Gore (u daljem tekstu: VCG), Ministarstvo vanjskih poslova (u daljem tekstu: MVP), Ministarstvo javne uprave (u daljem tekstu: MJU), Ministarstvo finansija (u daljem tekstu: MF) i Direkcija za zaštitu tajnih podataka (u daljem tekstu: DZTP).

Radi efikasnijeg praćenja procesa integracije, u Crnoj Gori je formiran Radni tim Crne Gore, a Saveznička komanda za transformaciju (*Allied Command Transformation – ACT*) formirala je Radnu grupu za pristupanje i integraciju (*Accession and Integration Working Group – AIWG*).

Osnov za praćenje realizacije procesa integracije Crne Gore u NATO predstavlja Plan vojne integracije Crne Gore u NATO. Takođe, Radna grupa za pristupanje i integraciju (u daljem tekstu: AIWG) je izradila NATO plan podrške (*NATO Support Plan – NSP*) koji obuhvata samo obaveze NATO komandi u vezi podrške zadacima i aktivnostima iz Plana vojne integracije Crne Gore u NATO. Planom vojne integracije Crne Gore u NATO obuhvaćeni su zadaci i aktivnosti koje Crna Gora mora ispuniti u cilju pune integracije u NATO strukturu. Zadaci i aktivnosti su podijeljeni u sedam oblasti i određeni su rokovi za realizaciju.

Oblasti integracije su:

- **Administracija** - obuhvata zadatke u vezi: usaglašavanja crnogorskih propisa sa odredbama Vašingtonskog sporazuma, Pariškog protokola i NATO sporazuma o statusu snaga (*Status of Forces Agreement – SOFA*); usaglašavanja crnogorskih i NATO doktrinarnih dokumenata i standarda; upravljanja ljudskim resursima; razvoja programa obrazovanja i usavršavanja kadra po NATO standardima; razvoja Koncepta podrške zemlje domaćina (*Host Nation Support – HNS Concept*), kao i implementacije rodne ravnopravnosti u VCG.
- **Opremanje** - obuhvata zadatke u vezi: planiranja opremanja i modernizacije VCG po NATO standardima; rješavanja viškova vojne opreme i naoružanja; kao i razvoja infrastrukture za potrebe odbrane.
- **Struktura snaga** - obuhvata zadatke u vezi: usaglašavanja organizacijsko-formacijske strukture VCG sa dodijeljenim paketima ciljeva sposobnosti; kao i pridruživanja (afilijacije) jedinica VCG deklariranih za učešće u NATO strukturi snaga (*NATO Force Structure – NFS*).
- **Obuka i vježbe** - obuhvata zadatke u vezi razvoja planskih i doktrinarnih dokumenata obuke i vježbi, kao i zadatke u vezi ocjenjivanja i sertifikacije jedinica VCG deklariranih za doprinos NATO.
- **Integrisanje sistema protiv-vazduhoplovne odbrane Crne Gore u NATO integrisani sistem protiv-vazduhoplovne i protiv-raketne odbrane** (*NATO Integrated Air and Missile Defense System – NATINAMDS*) - obuhvata zadatke u vezi: integracije sistema protiv-vazduhoplovne odbrane Crne Gore u NATINAMDS; zajedničke zaštite vazdušnog prostora Crne Gore; kao i zaštite vazdušnog prostora na malim visinama od strane VCG.

- **Komunikacijsko-informacioni sistemi** (*Communication Information System – CIS*) - obuhvataju zadatke u vezi razvoja NATO sistema zaštićenih informatičkih i komunikacijskih veza u Crnoj Gori, kao i opremanja VCG sa komunikacijskim sistemima i sistemima za zaštićenu komunikaciju.
- **Odbrana od informatičkih prijetnji** (*Cyber Defence*) obuhvata zadatke u vezi razvoja nacionalnih sposobnosti za odbranu od informatičkih prijetnji i formiranje timova za odgovor na informatičke prijetnje (*Computer Incident Response Team – CIRT*).

Tokom 2018. godine, Radni tim Crne Gore i AIWG održali su dva radna sastanka i Godišnju integracijsku konferenciju (*Annual Integration Conference – AIC*).

Prvi radni sastanak je održan u Podgorici, 21. i 22. marta 2018. godine. Na njemu su analizirani zadaci i aktivnosti u 2017. godini, procijenjen je dostignuti stepen integrisanosti i usaglašena je dalja podrška od strane NATO-a. Tokom sastanka, kao odgovor na savremene informatičke prijetnje, uočena je potreba da se u Planu vojne integracije Crne Gore u NATO doda nova oblast *Odbrana od informatičkih prijetnji* (*Cyber Defence*). Takođe, uočena je potreba da se Plan vojne integracije Crne Gore u NATO preimenuje u Plan integracije Crne Gore u NATO, jer su njime osim zadataka MO i VCG obuhvaćeni i zadaci MVP, MJU, MF i DZTP.

Tokom Godišnje integracijske konferencije, koja je održana u Budvi 6. juna 2018. godine, procijenjen je dostignuti stepen integrisanosti, identifikovani su izazovi i kritični momenti, te su izrađene smjernice za dalju implementaciju procesa integracije. Tokom konferencije, predstavnici AIWG ocijenili su da je Crna Gora uglavnom uspješno realizovala postavljene zadatke i da proces integracije može nastaviti samostalno, odnosno da AIWG treba rasformirati. Iako je bilo lijepo čuti pohvale o radu predstavnika Crne Gore, isti se nijesu složili sa predlogom predstavnika AIWG jer još nije definisan način NATO procjene dostignutog nivoa integracije i donošenja odluke o punoj integrisanosti Crne Gore u NATO. Takođe, izostanak zajedničkog rada usporio bi proces integracije Crne Gore u NATO i doveo u pitanje dalji model podrške od strane NATO. Na konferenciji su usaglašeni zadaci iz nove oblasti *Odbrana od informatičkih prijetnji* (*Cyber Defence*), koji su ranije bili u okviru oblasti „Komunikacijsko-informacioni sistemi“ i potvrđen je stav da se Plan vojne integracije Crne Gore u NATO preimenuje u Plan integracije Crne Gore u NATO. Savjet za NATO, na sjednici 15. juna 2018. godine, odobrio je promjene u Planu integracije Crne Gore u NATO.

Drugi radni sastanak je održan u Podgorici 24. i 25. oktobra 2018. godine. Na njemu su analizirani zadaci i aktivnosti u 2018. godini i usaglašene obaveze za 2019. godinu. Na sastanku je zaključeno da je uspješno realizovana većina zadataka iz oblasti Administracija, Struktura snaga i Obuka i vježbe. Stoga su predstavnici AIWG na sebe preuzeli obavezu da do narednog radnog sastanka (u martu 2019. godine) obave konsultacije sa nadležnim licima u NATO i predlože zaključak da je Crne Gora po navedenim oblastima integrisana u NATO.

Tokom 2018. godine, po svim oblastima iz Plana integracije Crne Gore u NATO ostvaren je značajan napredak. U daljem tekstu slijedi opis trenutnog nivoa integrisanosti po pojedinim oblastima.

## 1. Administracija

Tokom 2018. godine, realizovani su sljedeći zadaci:

- Izmijenjena je i dopunjena zakonska regulativa koja je mogla biti prepreka za članstvo Crne Gore u NATO, posebno u vezi angažovanja VCG u međunarodnim misijama, operacijama i drugim aktivnostima u inostranstvu.
- Nacionalne doktrine i sistem vojnog obrazovanja usaglašeni su sa NATO strategijama i doktrinama.
- Izrađeni su Strategija nacionalne bezbjednosti i Strategijski pregled odbrane, a u završnoj fazi izrade su Strategija odbrane i Dugoročni plan razvoja odbrane.
- Prepoznate su obaveze iz članstva Crne Gore u NATO i iste su implementirane u okviru upravljanja ljudskim resursima, prilikom odlučivanja o doprinosu NATO komandnoj strukturi i drugim aktivnostima koje se realizuju u saradnji sa NATO.
- Sistem za učenje stranih jezika u potpunosti je usaglašen sa NATO standardima.
- U okviru razvoja sistema za primjenu odredbi rodne ravnopravnosti u sektoru odbrane (posebno implementacije Rezolucije Savjeta bezbjednosti UN 1325 „Žene, mir i bezbjednost“) od 23. jula 2018. godine u Savezničkoj komandi za operacije (ACO/SHAPE), na ovim poslovima je angažovana majorica Sanja Pejović.
- U okviru procesa standardizacije, Crna Gora je usvojila 156 standarda odbrane, od čega je 127 NATO standarda (*Standard NATO Agreement – STANAG*). Kao NATO članica, Crna Gora učestvuje i u procesu ratifikacije NATO standarda, pa su tokom 2018. godine ratifikovana 82 NATO standarda.

Kako bi se uskladila strateška i doktrinarna dokumenta, u narednom periodu izvršiće se ažuriranje Doktrine VCG, Doktrine logistike i Koncepta podrške zemlje domaćina.

## 2. Opremanje

Težište implementacije zadataka i aktivnosti iz oblasti „Opremanje“, tokom 2018. godine, bilo je na usaglašavanju planova opremanja i modernizacije jedinica VCG deklariranih za doprinos NATO, u okviru tekućeg ciklusa NATO odbrambenog planiranja (*NATO Defence Planning Process – NDPP*) i implementacije dodijeljenih paketa ciljeva sposobnosti, a u skladu sa planiranim budžetskim sredstavima i Planom investiranja u odbranu za period 2018.-2024. Posebno je uočena potreba da se prioriteti i rokovi opremanja usaglase sa dodijeljenim paketima ciljeva sposobnosti i detaljnije razrade u Dugoročnom planu razvoja odbrane.

S obzirom da predmetna oblast obuhvata širi opseg zadataka i aktivnosti od samog opremanja, uočena je potreba da se, u narednom periodu, ova oblast preimenuje u „Materijalni resursi, opremanje, modernizacija i razvoj kapaciteta i infrastrukture za potrebe odbrane“.

Tokom 2018. godine, realizovani su sljedeći zadaci:

- Ažuriran je Plan investiranja u odbranu za period 2018-2024. kako bi bio usklađen sa Strategijskim pregledom odbrane.
- Vazduhoplovstvo VCG je opremljeno sa tri nova helikoptera *Bell-412*.
- Četa vojne policije je opremljena sa šest novih lakih oklopnih vozila *Mercedes LAPV-5.4*.
- Završena je druga faza rekonstrukcije raketne topovnjače *RTOP-405*.
- Nabavljena je nova vježbovno-terenska uniforma za sve pripadnike VCG.

Pored navedenih nabavki, tokom 2018. godine VCG je opremljena sa nizom druge opreme taktičkog nivoa ili je ugovoreno opremanje a isporuka se očekuje u narednom periodu.

Predstavnici AIWG pohvalili su nastojanje MO da dostigne 20% budžeta za potrebe opremanja i modernizacije VCG.

### 3. Struktura snaga

U okviru oblasti „Struktura snaga“, Vlada je 15. novembra 2018. godine donijela Odluku o organizacijsko-formacijskoj strukturi i veličini VCG, kojom je određeno da se proces transformacije VCG završi do 1. marta 2020. godine. U skladu sa tim, u toku je izrada nove Organizacijsko-formacijske strukture VCG, koja će biti usklađena sa trenutnim zadacima i obavezama koji predstoje VCG u narednom periodu, u skladu sa dodijeljenim paketima ciljeva sposobnosti i operativnim zahtjevima Savezničke komande za operacije. Najznačajnije novine nove Organizacijsko-formacijske strukture VCG, su:

- Po prvi put se formiraju jedinice sa pripadnicima rezervnog sastava (2. Pješadijski bataljon „R“, 3. Pješadijski bataljon „R“ i Mješoviti artiljerijski divizion „R“).
- Kako bi se pojednostavio sistem komandovanja tri jedinice ranga čete (Počasna garda, Četa vojne policije i Pomorski odred) objedinjuju se u jednu jedinicu – Bataljon za borbenu podršku.
- Od snaga i sredstava sadašnjeg Voda sanitetske podrške u Logističkom bataljonu, formiraće se Vojno-medicinski centar ranga bataljona i koji će biti direktno potčinjen Generalštabu Vojske Crne Gore.
- Od preostalih snaga i sredstava sadašnjeg Logističkog bataljona formiraće se Bataljon za podršku.
- Od snaga i sredstava sadašnje Čete specijalnih snaga formiraće se Izviđački vod u sastavu 1. Pješadijskog bataljona i Vod za elektronsko ratovanje u sastavu Čete za vezu i elektronsko ratovanje.

Proces implementacije zadataka i aktivnosti u ovoj oblasti podrazumijeva razvoj sposobnosti za pripremu i učešće pripadnika VCG u međunarodnim misijama i operacijama, kao i učešće u inicijativama i snagama procijenjenim od izuzetnog značaja za bezbjednost NATO. Pored međunarodnih misija i operacija u kojima VCG učestvuje duži niz godina („*Resolute Support*“, „*MINURSO*“, „*EUTM Mali*“ i „*EU NAVFOR ATALANTA*“), od oktobra 2018. godine, VCG je angažovala jednog oficira u NATO misiji „*KFOR*“ na Kosovu. Takođe, u toku je planiranje i organizacija učešća u NATO misiji za obuku „*NTMI*“ u Iraku. VCG je angažovala jedno izviđačko odjeljenje u sastavu multinacionalne borbene grupe u Letoniji, u okviru Snaga naprednog isturenog prisustva (*Enhanced Forward Presence – eFP*).

Učešće u međunarodnim misijama i operacijama značajno doprinosi međunarodnom ugledu Crne Gore i nesumnjivo ima pozitivan uticaj na proces modernizacije, interoperabilnosti i izgradnje operativnih sposobnosti VCG. Zajedničko angažovanje sa pripadnicima oružanih snaga zemalja regiona<sup>1</sup>, daje puni doprinos regionalnoj stabilnosti i doprinosi unapređenju bilateralne saradnje.

---

<sup>1</sup> U misiji „*Resolute Support*“ pripadnici VCG su angažovani zajedno sa pripadnicima oružanih snaga Republike Hrvatske. U operaciji „*EU NAVFOR ATALANTA*“ i misiji „*KFOR*“ pripadnici VCG su angažovani zajedno sa pripadnicima oružanih snaga Republike Italije. U okviru Snaga naprednog isturenog prisustva u Letoniji pripadnici VCG su angažovani zajedno sa pripadnicima oružanih snaga Republike Slovenije.

S obzirom da predstoji implementacija procesa pridruživanja (afilijacije) jedinica VCG u NATO strukturu snaga (*NATO Forces Structure - NFS*), VCG razmatra model pridruživanja i kojoj bi se „vodećoj naciji“<sup>2</sup> trebali pridružiti. Tokom 2018. godine, pripadnici VCG su imali razgovore sa predstavnicima oružanih snaga Republike Italije oko pridruživanja jedne pješadijske jedinice VCG italijanskoj pješadijskoj jedinici pod Komandom NATO korpusa za brzi odgovor u Italiji (*NATO Response Deployable Corp – NRDC-ITA*). Predstavnici oružanih snaga Republike Italije imaju pozitivan stav po ovom pitanju i trenutno razmatraju koji bi oblik angažovanja<sup>3</sup> bio optimalan.

#### 4. Obuka i vježbe

Oblast „Obuka i vježbe“ usklađena je sa dodijeljenim paketima ciljeva sposobnosti. Planovi za unapređenje sistema obuke i za ocjenjivanje sposobnosti jedinica VCG usklađeni su sa NATO doktrinom i programima obuke, kao i Standardima snaga Savezničke komande za operacije (*Allied Command Operations Force Standards – AFS*). Izrađene su instrukcije i planovi obuke za svaku pojedinačnu međunarodnu misiju i operaciju u kojima učestvuje VCG.

Doktrina obuke VCG, koja je usvojena 2017. godine, biće ažurirana kako bi bila usklađena sa novom Strategijom odbrane i Doktrinom VCG.

U septembru 2018. godine, izvršeno je ocjenjivanje jedinica VCG koje su deklarirane za doprinos NATO, po Standardima snaga Savezničke komande za operacije. Ocijenjene su sljedeće jedinice: 2. Pješadijska četa iz sastava Pješadijskog bataljona (koja je locirana u Pljevaljima), Odjeljenje hemijsko-biološko-radiološko-nuklearno i Tim za neutralisanje eksplozivnih naprava (iz sastava Pješadijskog bataljona, locirani u Danilovgradu), kao i Odjeljenje vojne policije (iz Čete vojne policije iz Podgorice). Navedene jedinice su, od strane međunarodnog tima ocjenjivača, ocijenjene i sertifikovane kao „borbeno spremne“.

U narednom periodu predstoji opremanje i obuka preostalih jedinica koje su deklarirane za doprinos NATO, a to su *Logistički vod* u Logističkom bataljonu i *Tim za podvodno deminiranje* u Mornarici VCG. Očekujemo da ćemo ovaj izazov uspješno riješiti u predviđenom roku, a to je 2024. godina.

Nakon sertifikacije, jedinice VCG koje su deklarirane za doprinos NATO, dostignuti nivo sposobnosti najčešće održavaju kroz učešće na međunarodnim vojnim vježbama. Tokom 2018. godine, VCG je učestvovala na 22 međunarodne vojne vježbe (12 sa učešćem jedinica VCG i 10 sa učešćem samo štabnog osoblja). U odnosu na 2017. godinu, kada je VCG učestvovala na 25 vježbi (10 sa učešćem jedinica VCG i 15 sa učešćem samo štabnog osoblja), povećan je broj vježbi na kojima su učestvovala jedinice VCG, a znatno su smanjene vježbe na kojima je učestvovalo samo štabno osoblje.

---

<sup>2</sup> „Vodeća nacija“ je naziv za jednu od većih država članica NATO saveza, koja ima kapacitete da samostalno izvodi vojne operacije. To su: Sjedinjene Američke Države, Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Sjeverne Irske, Republika Francuska, Savezna Republika Njemačka i Republika Italija. NATO sugerše da manje članice NATO saveza svoje snage pridružuju teritorijalno najbližoj „vodećoj naciji“ ili „vodećoj naciji“ koja ima snage iste namjene.

<sup>3</sup> NATO snage mogu biti angažovane kao NATO snage za odgovor (*NATO Response Forces – NRF*), Namjenske snage u visokom stepenu pripravnosti (*Very High Readiness Joint Task Force – VJTF*) ili Snage za trenutno praćenje stanja (*Immediate Follow on Forces – IFF*).

Težište učešća na međunarodnim vježbama, tokom 2018. godine, bilo je na NATO vježbama visoke vidljivosti (*High Visibility Exercises – HVE*) kao što je bila vježba „*Trident Juncture 18*“ u Kraljevini Norveškoj, od 25. oktobra do 7. novembra 2018. godine. Na ovoj vježbi, VCG je angažovala 33 pripadnika, koji su pokazali zahtijevane vojne sposobnosti i izuzetnu motivisanost za izvršavanje zadataka, a vojna oprema koju koristi VCG pokazala se kvalitetnom.

## **5. Integrisanje sistema protiv-vazduhoplovne odbrane Crne Gore u NATO integrisani sistem protiv-vazduhoplovne i protiv-raketne odbrane**

Oblast Integrisanja sistema protiv-vazduhoplovne odbrane Crne Gore u NATO integrisani sistem protiv-vazduhoplovne i protiv-raketne odbrane (*NATO Integrated Air and Missile Defense System – NATINAMDS*) predstavlja najkompleksniju oblast u procesu integracije Crne Gore u NATO.

Iako je pitanje zaštite vazdušnog prostora isključivo nacionalna odgovornost, svaka članica NATO ima obavezu da upozna saveznike o modelu rada kako bi se obezbijedio jedinstveni NATO sistem nadzora vazdušnog prostora. VCG ima veoma limitirane resurse za samostalnu zaštitu vazdušnog prostora Crne Gore pa taj zadatak realizuje u saradnji sa vazduhoplovnim snagama Republike Italije i Republike Grčke. Za zaštitu vazdušnog prostora, zaštitu jedinica VCG i vitalnih objekata infrastrukture na malim visinama (do 3.000 metara) VCG je opredijelila lake prenosne sisteme protiv-vazduhoplovne odbrane. Za zaštitu vazdušnog prostora na velikim visinama (iznad 3.000 metara) od 5. juna 2018. godine je uspostavljena NATO misija za zaštitu vazdušnog prostora Crne Gore (*Air Policing*), koju realizuju vazduhoplovne snage Republike Italije i Republike Grčke.

Za podršku NATO misiji za zaštitu vazdušnog prostora Crne Gore, u narednom periodu treba razviti sposobnosti za Operacije traganja i spašavanja (*Search and Rescue – S&R*) u slučaju pada savezničkog vazduhoplova, kao i sposobnosti za prihvat istog u slučaju njegovog prinudnog slijetanja na teritoriji Crne Gore. Nabavka novih helikoptera, tokom 2018. godine, bila je osnovni preduslov za razvoj navedenih sposobnosti. Takođe, predstoji i razvoj infrastrukture za navedenu misiju, a to podrazumijeva: uređenje prilazne staze od poletno-slijetne staze do stajanke; uređenje grudobrana na dijelu stajanke koji je namijenjen za razoružavanje aviona i iskrcaj opasnih materija u slučaju prinudnog slijetanja; obezbjeđenje hangara za smještaj aviona, njegove municije i opasnih materija u slučaju prinudnog slijetanja ili kvara; obezbjeđenje opreme za popunu alatom, gorivom, vazduhom, električnom energijom na zemlji i slično.

VCG ne posjeduje radar za nadzor vazdušnog prostora Crne Gore, pa se isti trenutno nadgleda radarima SMATSA (*Serbia-Montenegro Air Traffic Services Agency*) i radarima oružanih snaga Republike Albanije, Republike Italije i Republike Hrvatske. Tokom 2018. godine, MO je NATO-u dostavilo zahtjev da se VCG ustupi radar kroz takozvani Proces ublažavanja nedostatka sposobnosti<sup>4</sup>. Početkom 2019. godine, NATO komanda vazduhoplovnih snaga (*AIRCOM*) izradiće procjenu rizika o realizaciji NATO misije za zaštitu vazdušnog prostora Crne Gore (*Air Policing*) u uslovima trenutne pokrivenosti vazdušnog prostora radarskom slikom. Nakon toga NATO će dati preporuke da li je Crnoj Gori potreban vojni radar ili će se vazdušni prostor Crne Gore nadgledati kao i do sada.

---

<sup>4</sup> *Proces ublažavanja nedostatka sposobnosti* (Mitigation process) je proces pozajmljivanja radara od određene članice NATO i njegovo korišćenje kao NATO imovine (NATO Deployable Radar) dok se ne kupi potrebni radar.

Za potrebe nadzora vazdušnog prostora i stvaranja Prepoznate slike u vazdušnom prostoru (*Recognized Air Picture – RAP*) u sastavu Vazduhoplovstva VCG formiran je Vazduhoplovni operativni centar (u daljem tekstu: VOC). VOC je ranije, u okviru ASDE programa<sup>5</sup> povezan sa regionalnim NATO centrom – CRC Podvornica, u Zagrebu, u Republici Hrvatskoj. U toku su procedure za uvezivanje VOC sa NATO komandom vazduhoplovnih snaga (*AIRCOM*) u Ramštajnu, u Saveznoj Republici Njemačkoj, Komandnim vazduhoplovnim operativnim centrom – CAOC u Torehonu, u Kraljevini Španiji i vazduhoplovnim operativnim centrima oružanih snaga Republike Albanije, Republike Grčke i Republike Italije. VOC je opremljen i povezan sredstvima za NATO zaštićenu komunikaciju (*NS WAN* i *NATO Core C/S*) i sredstvima komunikacije zemlja – vazduh – zemlja (*G-A-G*). Većina opreme u VOC je dobijana kroz takozvani „Paket dobrodošlice“, dok je Crna Gora snosila troškove pripreme i uređenja lokacije. U narednom periodu predstoji bezbjednosna sertifikacija objekta (prvo na nacionalnom nivou, a potom od strane NATO), što predstavlja preduslov za puštanje u rad VOC na nivou takozvanih inicijalnih operativnih sposobnosti.

Tokom 2018. godine, izvršena je obuka 26 lica (poslužilaca za administratore, komunikaciono-informacione sisteme, kriptozastitu i upravljačke konzole) uz podršku *NATO škole za komunikaciono-informacione sisteme* i oružanih snaga Republike Hrvatske i Republike Slovenije.

## 6. Komunikacijsko-informacioni sistemi

U okviru oblasti „Komunikacijsko-informacioni sistemi“ prva faza se odnosila na priključenje na NATO zaštićenu mrežu *NS-WAN* i osnovne NATO komunikacijske i informacione sisteme. Ova faza je u potpunosti realizovana. Tokom implementacije zadataka iz ove oblasti, određene su lokacije za priključenje na navedene sisteme, ispoštovani su takozvani *Minimalni vojni zahtjevi i uslovi za pristupanje*, izvršeni su određeni infrastrukturni radovi i izvršeno je povezivanje sa odgovarajućim NATO linkovima. Osnovna ulazna tačka (*Point of Presence – PoP*) NATO zaštićene mreže *NS-WAN* u Crnoj Gori je u Direkciji za zaštitu tajnih podataka, a rezervne ulazne tačke su u MVP i VOC (*Mini Point of Presence – Mini-PoP*). Kao minimalni vojni zahtjevi određene su i lokacije u MO i Generalštabu VCG. U narednom periodu predstoji: završetak radova na uređenju odgovarajuće prostorije u MVP, bezbjednosna sertifikacija zgrade u kojoj je smješten VOC, te određivanje rezervnog linka između NATO i Crne Gore.

Druga faza implementacije zadataka iz oblasti „Komunikacijsko-informacioni sistemi“ odnosi se na proširenje sistema zaštićene komunikacije (do krajnjih korisnika), povezivanje nacionalnih sa NATO komunikacionim sistemima (težišno, povezivanje telefonske centrale u MO sa NATO telefonskim centralama), razvoj nacionalnih komunikacijskih i informacionih mreža i sistema potrebnih za bezbjednu komunikaciju (posebno za komunikaciju sa snagama angažovanim u međunarodnim aktivnostima). Sirenju NATO zaštićene mreže *NS-WAN* pristupa se krajnje racionalno, jer se nadležnoj NATO agenciji plaćaju licence, radne stanice i njihovo održavanje.

---

<sup>5</sup> NATO program razmjene podataka o situaciji u vazdušnom prostoru (*Air Situation Data Exchange – ASDE*) namijenjen je partnerskim zemljama kao priprema za integrisanje u NATINAMDS. Ovaj program omogućuje slanje podataka NATO centrima, bez mogućnosti prijema podataka iz NATO centara.

Iako će dinamika implementacije zadataka iz oblasti „Komunikacijsko-informacioni sistemi” zavisiti i od potreba za ugradnjom komunikacijsko-informacionih mreža i sistema u novim zgradama MO i Generalštaba VCG, ne očekuje se kašnjenje u implementaciji istih.

## **7. Odbrana od informatičkih prijetnji**

Odbrana od informatičkih prijetnji (*Cyber Defence*) je nova oblast u procesu integracije. Nosilac implementacije zadataka iz navedene oblasti na nacionalnom nivou je u okviru MJU, u čijem sastavu se nalazi i nacionalni Tim za odgovore na kompjuterske incidente (*Computer Incident Response Team – CIRT*).

Sektor odbrane u ovoj oblasti ima značajan dio aktivnosti koje se prvenstveno odnose na razvoj Vojnog tima za odgovore na kompjuterske incidente (na nivou MO i Generalštaba VCG) i organizaciju njegovog neprekidnog rada (po modelu 24/7). Krajem 2018. godine ili početkom 2019. godine u MO biće formirano Odjeljenje za cyber odbranu i odgovore na informatičke prijetnje (*CD/CIRT*). Dalja integracija u ovoj oblasti obuhvata razvoj Bezbjednosnog operativnog centra (*Security Operation Center*).

Tokom 2018. godine, pokrenute su procedure za nabavku opreme potrebne za rad timova za odgovore na kompjuterske incidente i bezbjednosni operativni centar. Takođe, tokom godine su izrađivana dokumenta i usklađivane procedure za postupanje u slučaju informatičkih prijetnji.

S obzirom da najveći izazov predstavlja ograničen izbor kadra za implementaciju zadataka i aktivnosti iz oblasti „Odbrane od informatičkih prijetnji”, u narednom periodu posebna pažnja biće usmjerena na obrazovanje i obuku ljudstva za rad na sredstvima za elektronsku razmjenu informacija i komunikacije, na bezbjedan način. U vezi sa tim, predstavnicima NATO je iskazana potreba za ekspertskom podrškom (prvenstveno za obezbjeđenjem dovoljnog broja mjesta na kursovima u odgovarajućim NATO specijalističkim centrima).

Tokom 2018. godine, uspostavljena je bilateralna saradnja sa Sjedinjenim Američkim Državama i Ujedinjenim Kraljevstvom Velike Britanije i Sjeverne Irske, kao zemljama koje imaju razvijene kapacitete po oblasti odbrane od informatičkih prijetnji.

Na osnovu iznijetog, Ministarstvo odbrane predlaže da Vlada donese sljedeći,

## **Z A K L J U Č A K**

1. Vlada je usvojila Informaciju o vojnoj integraciji Crne Gore u NATO.